

**P O M O R S K I
K O N G R E S**

O B Y W A T E L S K I

**Sprawozdanie z realizacji zadania
UMOWA NR WFOŚ/D /682/31/2017**

X POMORSKI KONGRES OBYWATELSKI
„Jakie Pomorze dla siebie i dla Polski?”
POMORZE I POLSKA – RAZEM WOBEC TRUDNEGO ŚWIATA

Gdańsk, październik 2017 r.

SPIS TREŚCI

- I. Sprawozdanie z realizacji zadania nieinwestycyjnego -
X POMORSKI KONGRES OBYWATELSKI „Jakie Pomorze
dla siebie i dla Polski?” **str. 3**
- II. O X Pomorskim Kongresie Obywatelskim w mediach **str. 16**

I. Sprawozdanie z realizacji zadania nieinwestycyjnego - X POMORSKI KONGRES OBYWATELSKI „Jakie Pomorze dla siebie i dla Polski?”

8 kwietnia br. w Gmachu Głównym Politechniki Gdańskiej odbył się **X Pomorski Kongres Obywatelski**. Hasło tegorocznego Kongresu brzmiało: *„Pomorze i Polska – razem wobec trudnego świata”*. Ponad 450 osób spotkało się na X Pomorskim Kongresie Obywatelskim, by dyskutować o przyszłości naszego regionu i Polski w trudnych i niespokojnych czasach.

Hasło Kongresu nie było przypadkowe. Świat dookoła nas staje się nie tylko coraz bardziej niepewny i trudny, ale wręcz niebezpieczny. W takim czasie naszą racją stanu jest trafne odczytywanie, uzgadnianie i realizowanie naszych wspólnych, zbiorowych interesów wobec Europy i świata. A także takie poukładanie wewnętrzne, które pozwalałoby wykorzystać cały nasz potencjał – talentów, energii, wiedzy, kompetencji.

Tymczasem my, Polacy, jesteśmy dziś „w prozku”. Podzieleni jak nigdy od 1989 roku i samozablokowani wewnętrznie. To ogromne zagrożenie dla stabilności naszego dalszego rozwoju i zachowania podmiotowości w globalnym wyścigu. Musimy się odblokować i zacząć budować pomosty w sferze, na którą mamy realny wpływ – w sferze relacji społecznych. Każdy z nas może się do tego przyczynić, wnieść swój osobisty wkład, choćby w minimalnym stopniu.

Nie ma innej drogi naszego polskiego i pomorskiego odblokowania się niż spotkanie twarzą w twarz, dialog i otwarcie na wzajemne zrozumienie, okazywanie wzajemnego szacunku i zwykłej ludzkiej życzliwości. Pomorski Kongres Obywatelski jest doskonałą okazją, by tego dokonać. To przestrzeń, w której można się dobrze spotkać w różnorodności i w trosce o dobro wspólne.

W tym roku razem zastanawialiśmy się zarówno nad tym dokąd zmierza dziś świat i jak mądrze wyjść mu naprzeciw, jak również w jaki sposób budować pomosty między ludźmi i przełamywać lody oraz jaką rolę w tym procesie może mieć nasza dojrzałość. Wśród mówców Kongresu byli m.in. Maciej Grabski – Prezes Olivia Business Centre, Dyrektor Krajowego Funduszu na rzecz Dzieci – Maria Mach oraz prof. Cezary Obracht-Prondzyński z Uniwersytetu Gdańskiego. Największą siłą Kongresu byli jednak wszyscy jego uczestnicy – obywatele, którzy wykazywali troskę o przyszłość Pomorza i Polski.

Główna część debaty kongresowej toczyła się na **3 sesjach tematycznych**:

1. **Jak budować pomosty i przełamywać lody?**
2. **Dokąd zmierza świat?**
3. **Dojrzałość – wyzwania polskie i pomorskie.**

W pierwszej sesji głos zabrali: prof. **Cezary Obracht-Prondzyński** z Uniwersytetu Gdańskiego, prof. **Anna Cegięła** z Zespołu Etyki Słowa, Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN oraz prof. **Michał Bilewicz** z Uniwersytetu Warszawskiego. Głos miał także przyjemność zabrać **Szymon Piwowarski** – student Uniwersytetu Gdańskiego.

W drugiej części mieliśmy okazję posłuchać: **dr Michała Kuzia** z Centrum Analiz Klubu Jagiellońskiego, **Jana Filipa Staniłko** – Zastępcę Dyrektora Departamentu Innowacji w Ministerstwie Rozwoju, **Macieja Grabskiego** Prezesa Olivia Business Centre, **Hannę Marlière** Dyrektora Zarządzającą Green Management Sp. z o.o.

W ramach sesji plenarnej poruszono temat zrównoważonej turystyki w celu rozpropagowania idei zrównoważonego rozwoju (ze szczególnym naciskiem na zagadnienie turystyki zrównoważonej oraz gospodarki obiegowej) oraz promocji wiedzy o unikalności pomorskiej przyrody i konieczności jej ochrony. Przedstawiono m.in. model rozwoju zrównoważonego, w którym wykorzystanie zasobów jest bardziej efektywne, zachowujące cenne zasoby w łańcuchu produkcyjnym. W gospodarce obiegowej produkty są przeznaczone do stosowania tak długo, jak to możliwe- są łatwe do naprawy, a gdy ich cykl życia dojdzie do schyłku, poddawane są recyklingowi lub są efektywnie usuwane. To przynosi znaczne korzyści dla środowiska, ponieważ zasoby są wykorzystywane efektywnie, a odpady są zmniejszane. Jednak recykling nie stanowi sedna gospodarki obiegowej, główny jej cel to ujęcie kwestii trwałości produktu od samego początku – od przemyślenia projektu do procesów produkcyjnych, bowiem prowadzi to do lepszych możliwości wyboru dla konsumentów oraz zmianę istniejących modeli biznesowych. Gospodarka o obiegu zamkniętym może pomóc w trojaki sposób. Społeczeństwo może zyskać poprzez tworzenie nowych miejsc pracy, oszczędności dla firm oraz obniżenie emisji dwutlenku węgla.

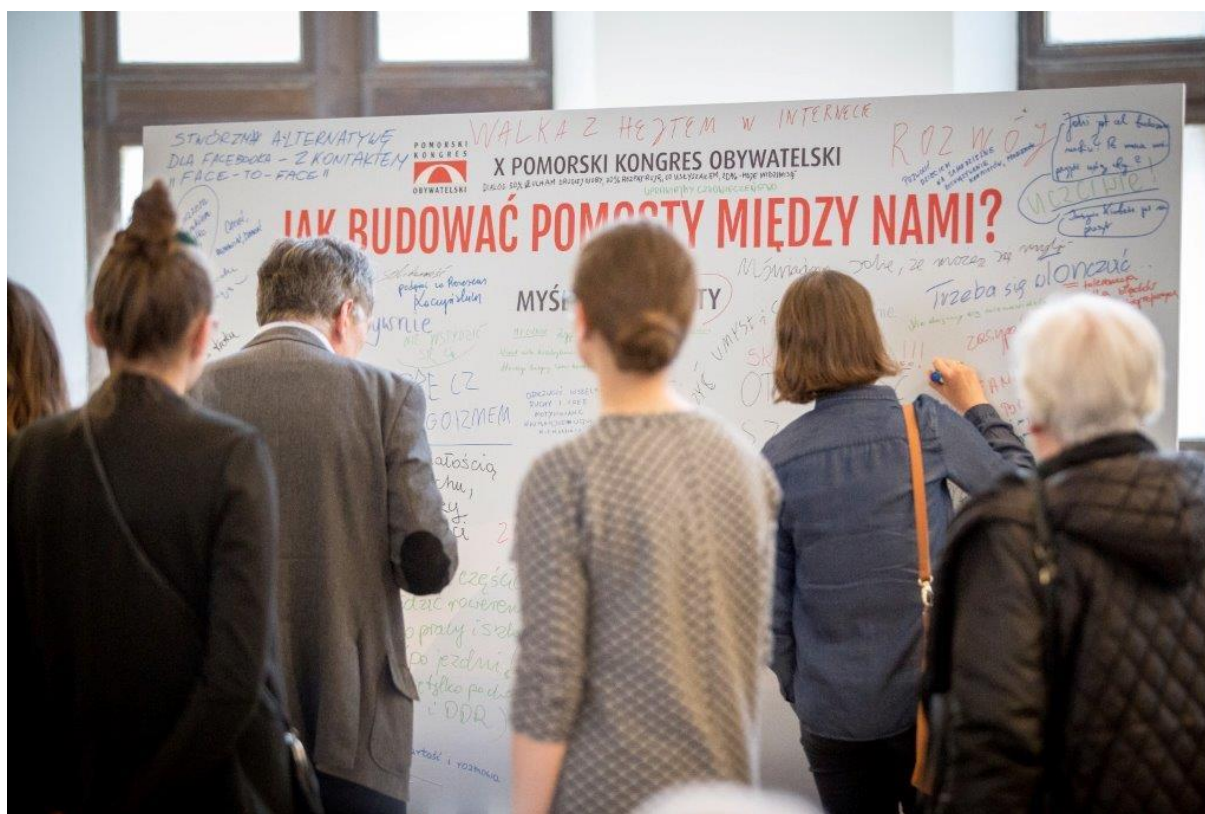

W części trzeciej części naszymi gośćmi byli: **dr Michał Łuczewski** – Centrum Myśli Jana Pawła II, **Wojciech Domosławski** – publicysta, współpracownik Kongresu Obywatelskiego, **Maria Mach** – dyrektor Krajowego Funduszu na rzecz Dzieci, **Kamil Wyszowski** – dyrektor

generalny UN Global Compact w Polsce, **Grzegorz Borowski** – założyciel oraz dyrektor infoShare oraz Marszałek Województwa Pomorskiego – **Mieczysław Struk**.

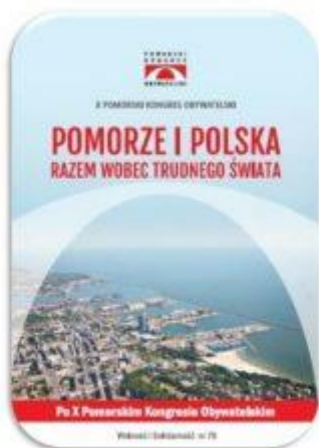
Już po raz dziesiąty Pomorzanie wzięli udział w wielkim obywatelskim spotkaniu, by dyskutować nad tym, w jaki sposób wspólnie wyjść naprzeciw wyzwaniom współczesnego świata na wielu płaszczyznach – społecznej, politycznej, gospodarczej, technologicznej. Jak zawsze Kongres zgromadził obywateli o różnych przekonaniach i światopoglądach, których łączyła potrzeba porozumienia się ponad podziałami w sprawach kluczowych dla przyszłości regionu, narodu oraz państwa. Dlatego stworzyliśmy **Tablicę myśli i postulatów - Jak budować pomosty między nami?** gdzie każdy z uczestników miał okazję zapisać swoją złotą myśl.

Informacje dotyczące zasad zrównoważonej turystyki i gospodarki obiegowej przedstawione w ramach X Pomorskiego Kongresu Obywatelskiego dotarły do ponad 450 uczestników.

Podjęto również działania promocyjne związane z rozpropagowaniem wiadomości o wyznaczonym przez Światową Organizację Turystyki Narodów Zjednoczonych na 2017 rok Międzynarodowym Roku Zrównoważonej Turystyki na Rzecz Rozwoju oraz o celach i założeniach gospodarki obiegowej, a także działania edukacyjne zmierzające do zwiększenia świadomości w obszarze odpowiedzialności ekologicznej, proekologicznych zachowań oraz potencjału jaki daje rozwój skorelowany z ochroną przyrody.

Najciekawsze głosy z dyskusji rozpropagowane zostały w pokongresowej publikacji podsumowującej obrady całego X Pomorskiego Kongresu Obywatelskiego pt. „**Pomorze i Polska – razem wobec trudnego świata**”. Publikację rozesłano do kluczowych postaci życia społecznego, politycznego i gospodarczego w regionie, a także aktywnych obywateli, do około 10 000 osób i instytucji.

Tematyka gospodarki obiegowej została poruszona w publikacji przez dr. Annę Kalinowską, dyrektora Uniwersyteckiego Centrum Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym i Zrównoważonym Rozwojem – międzywydziałowej jednostki Uniwersytetu Warszawskiego w rozdziale pt. „Gospodarka w obiegu zamkniętym – fanaberia czy konieczność?”

Dodatkowo tematyce zrównoważonej turystyki i gospodarki obiegowej poświęcone zostały dwie edycje Thinkletter’a wydawanego w wersji elektronicznej przez IBnGR, trafiającego do bazy adresowej 10 000 osób.

19 czerwca 2017 w ramach Thinkletter’a ukazał się wywiad z Hanną Marlière, Dyrektorem Zarządzającą w Green Management Group, pt. „Komfort ucieczki od pędzącego świata”. Hanną Marlière jest specjalistką z zakresu ochrony środowiska i gospodarki odpadami. Od 10 lat związana z branżą gospodarki komunalnej. Aktywnie uczestniczy w debacie publicznej nt. krajowego i europejskiego prawa, konsultantka krajowych (PIGO) i międzynarodowych (EEB, ECN, FEAD) organizacji branżowych.

TREŚĆ WYWIADU:

Coraz więcej osób zamiast spędzać wakacje w wersji all -inclusive w pięciogwiazdkowym hotelu, woli „wrócić” na łono natury. Odciąć się od internetu i telefonu. Zaszyć się w miejscu, gdzie nie usłyszą codziennego zgiełku. Uciec na kilka dni od świata, w którym żyją. To wszystko ma w swojej ofercie turystyka zrównoważona. Choć na pierwszy rzut oka może się ona wydawać dość staroświecka, wręcz archaiczna, to czy jednak nie jest to paradoksalnie model wypoczynku, którego tak naprawdę najbardziej pragniemy?

Skąd się wzięło pojęcie zrównoważonej turystyki?

Cały ruch zrównoważenia różnych dziedzin gospodarki wywodzi się mniej więcej sprzed 20 lat, kiedy to pojawił się koncept zrównoważonego rozwoju. Jego głównym postulatem było maksymalne uniezależnienie rozwoju gospodarczego od negatywnego oddziaływania na

środowisko naturalne. W myśl tej koncepcji w etos zrównoważonego rozwoju miały się wpisywać wszystkie dziedziny gospodarki, w tym również turystyka.

W jakiej „kondycji” znajduje się dziś zrównoważona turystyka? Czy udaje jej się skutecznie konkurować z masową?

Zrównoważona turystyka stała się w ostatnich latach bardzo popularna, wręcz modna. Nie przeciwstawiałabym jej jednak turystyce konwencjonalnej. Ona również może być zrównoważona. Nie trzeba sobie wcale odejmować komfortu, żeby chociaż w pewnej mierze stać się zrównoważonym turystą. Jesteśmy nim nawet jadąc na wczasy zorganizowane przez biuro podróży w pięciogwiazdkowym hotelu, o ile tylko staramy się na miejscu ograniczyć nasz wpływ na środowisko, robić zakupy na targu, wybierając lokalne produkty czy korzystać z usług niewielkich, lokalnych firm. Wchodzimy wtedy w duch zrównoważenia. Wiemy, że pieniądze, które wydaliśmy, zostały u mieszkańców, w regionie. Skracanie łańcucha dostaw jest jednym z kluczowych elementów zrównoważonej turystyki.

Jakie, z perspektywy rozwoju zrównoważonego, są korzyści ze skracania łańcucha dostaw? Dlaczego lepiej w sezonie kupić na rynku polskie truskawki, a nie greckie pomarańcze w supermarkecie?

Przeanalizujmy to na przykładzie zaproponowanych przez Pana produktów spożywczych. Pierwszy wymiar, to wymiar społeczny – kupujemy od danej osoby, bo ma dobre produkty, budując tym samym zaufanie. Rezygnujemy tym samym z zakupów w sieciowym markecie, który zwraca uwagę tylko na cenę, nie ceni lokalności. Z jego perspektywy to bez różnicy, czy ziemniak pochodzi od lokalnego rolnika czy z drugiego końca świata. Drugi wymiar, to wymiar ekonomiczny. Pieniądz zostawiony bezpośrednio u lokalnego sprzedawcy ma w pewnym sensie większą wartość. Gdy zapłacę w markecie np. 2 zł za kilogram ziemniaków, to jedynie 60 gr pójdzie do producenta. A gdy zapłacę te same 2 złote bezpośrednio producentowi, będzie on miał w całości do zagospodarowania tę kwotę. Nie tylko jego rodzina będzie mogła lepiej żyć, ale też będą więcej zasobów przeznaczyć na podniesienie jakości swojej produkcji. Dochodzi do tego oczywiście wymiar ekologiczny – im krótsze są łańcuchy dostaw, tym mniej dany produkt „podróżuje”, mniej paliwa się spala i tym mniejszy jest negatywny wpływ na środowisko naturalne. Wreszcie wymiar czwarty – własnego zdrowia i komfortu fizycznego. Dobrze jest przecież spożywać jak najmniej przetworzone, ekologiczne produkty, jak to się u nas mówi – „od rolnika”.

Dlaczego ludzie są coraz bardziej chętni do uprawiania turystyki w wersji zrównoważonej?

Mam wrażenie, że biorąc pod uwagę ilość ofert agroturystycznych, stancji bez dostępu do internetu i sieci komórkowej czy wycieczek takich jak surviale czy spływy kajakowe – widać doskonale, że ludziom brakuje dziś natury. Chcieliby do niej wrócić. Coraz więcej osób nie chce, by ich urlop był kolejnym biegiem za zabytkiem, muzeum czy zjeżdżalnią. Potrzebują po prostu wypoczynku – a żeby wypocząć, trzeba zwolnić. Myślę, że jest to ogromne pole do popisu dla zrównoważonej turystyki – zapewnić ludziom całkowity spokój, który jest dziś tak potrzebny. Nie chodzi o to, żeby urlop był niekomfortowym wyrzeczeniem – żeby spać w szałasie i myć się w jeziorze. Chodzi o danie sobie komfortu zwolnienia w życiu.

To swoisty paradoks – dziś każdy z nas płaci przecież za dostęp do internetu, a tymczasem znajduje się coraz więcej chętnych, by płacić – chociaż przez kilka dni – za brak dostępu do niego...

Tak. I są to karty przetargowe coraz większej liczby ofert turystycznych. Podobnie popularność zyskują ośrodki surowe, oferujące warunki podstawowego komfortu, pozwalające nam przez kilka dni zdać sobie sprawę, że nie potrzebujemy pięciogwiazdkowego luksusu. Znajduje się coraz więcej chętnych, by spędzić urlop w takich warunkach.

Jaki jest potencjał Polski, jeśli chodzi o rozwój turystyki zrównoważonej? Jakie mamy do tego predyspozycje?

Polska jest krajem o ogromnym potencjale. Mamy bardzo wiele terenów stosunkowo słabo przekształconych, z małą ilością infrastruktury typowo turystycznej. Nie mówię tu oczywiście o gęsto zabudowanym polskim wybrzeżu, czy o Karpaczu bądź Zakopanem. Natomiast Pieniny, Bieszczady, Góry Stołowe czy Sowie mają zupełnie inny charakter. Turystyka zrównoważona stanowi także wielki potencjał dla terenów w środkowej Polsce, które tradycyjnie nie kojarzą się z turystyką. Ich zaletą jest jednak położenie relatywnie blisko od większości dużych polskich metropolii. Weekend, czy nawet długi weekend nie są wystarczająco długimi okresami, by jechać w jedną stronę kilka godzin na drugi koniec Polski. Po tak krótkim odpoczynku byłibyśmy zmęczeni. Jest to jednak dobry moment na zafundowanie sobie krótkiego wypoczynku 2 godziny od domu. Można szybko zapakować całą rodzinę – czterodniowy wyjazd nie wymaga wszak wielkich przygotowań, może to być decyzja spontaniczna. W zamian zrelaksujemy się w zacisznym miejscu, gdzie będzie las, jezioro czy rzeka. Gdzie rodzinie będzie można pójść na spacer, pojeździć na rowerze, czy – zimą – pobeiegać na nartach.

Czy jakieś kraje lub regiony są współczesnymi liderami, jeśli chodzi o turystykę zrównoważoną? Gdzie zdobyła ona szczególną popularność?

Moim zdaniem największymi beneficjentami turystyki zrównoważonej są kraje rozwijające się. Nie są na tyle dobrze poznane i atrakcyjne, żeby rozwijała się tam pięciogwiazdkowa baza hotelowa, nie ma tam też zbyt wielu inwestorów. Jednocześnie lokalne społeczności mają dostęp do internetu, który otworzył granice i umożliwił promocję swojego regionu. Dzieje się tak w państwach takich jak Rumunia, Albania, Mołdawia czy Gruzja. Nie promują się one hotelami i luksusem, lecz lokalnością, spacerami po górach, wyprawami konnymi, rowerowymi. To zupełnie odwrotnie niż we Francji, Hiszpanii czy Grecji, gdzie gros ofert turystycznych dotyczy obleganych kurortów. W państwach takich jak te, w poszukiwaniu turystyki zrównoważonej trzeba się udać w głąb kraju, do regionów mniej wypromowanych turystycznie, starających się bazować na lokalnych zasobach.

W ramach kolejnego Thinkletter'a, 29 czerwca 2017, pt. „Turystyka zrównoważona w kontekście ochrony środowiska i jego zasobów oraz łagodzenia zmian klimatu”, ukazał się komentarz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku do wywiadu z Panią Hanną Marlière z dnia 19 czerwca 2017 r. pt. „Komfort ucieczki od pędzącego świata”

TREŚĆ KOMENTARZA:

Zrównoważone podejście do turystyki stopniowo zyskuje dziś na znaczeniu; uwarunkowane jest to przepisami unijnymi i – w coraz większej mierze – przepisami lokalnych polityk. U ich podstawy leży rosnące zainteresowanie i popyt na konkretny styl

podrózowania: uwzględniający doświadczanie regionalnej kultury, niekonwencjonalne sposoby na relaks, bliskość nieskażonej natury. Dopadające nas zmęczenie pracą i miejskim zgiełkiem, zwiększająca się tęsknota za naturą kieruje wybory turystów ku niemkowej, alternatywnej turystyce, realizowanej najczęściej na obszarach wiejskich.

Turystyka zrównoważona jest bardzo głębokim nurtem. **Według definicji Światowej Organizacji Turystyki zrównoważona turystyka spełnia potrzeby zarówno turystów, jak i regionów, jednocześnie chroniąc je i wspierając możliwości ich rozwoju w przyszłości.** Nie stanowi tym samym typu turystyki, a raczej pewien jej etos. Jak słusznie zauważa Pani Dyrektor w przeprowadzonym wywiadzie, „turystą zrównoważonym” możemy stać się w pięciogwiazdkowym hotelu, na wczasach zorganizowanych przez biuro podróży, o ile tylko staramy się na miejscu ograniczać nasz wpływ na środowisko (...). Warte rozwinięcia jest, jak dzięki drobnym działaniom możemy ten wpływ ograniczyć.

W dobie względnego dobrobytu, wolnego rynku i szerokiego dostępu do informacji zrównoważone podejście do oferowanych i konsumowanych usług jest praktycznie tylko kwestią świadomości i chęci. To, jaki wybierzemy środek wakacyjnego transportu, czy zakupimy własnoręcznie wytworzone pamiątki, czy odwiedzimy miejsca służące ochronie przyrody, a nie jej dewastacji, zależy tylko od nas. Łatwo tu zadziałać i naprawdę warto! Właściciele hoteli i kempingów mogą stawiać na przetwarzalne surowce, ograniczyć ilość odpadów i propagować właściwą segregację. Mogą też współpracować z dostawcami, którzy zaakceptowali ich wymagania w zakresie ochrony środowiska, realizować „ekologiczne” programy atrakcji dla turystów, kierując ich jednocześnie do mniej zatłoczonych miejsc. **Odnawialne źródła energii, rozwiązania sprzyjające oszczędności wody, dbałość o regionalne dziedzictwo kulinarne i kulturowe – a więc dziedzictwo poszanowania korzeni i natury – jest dziś w cenie.** Niektóre badania wskazują, że prawie 1/3 Europejczyków wybrałaby ekoprzyjazny hotel, mając taką alternatywę podczas internetowej rezerwacji noclegu¹. Doceniamy w tym względzie transparentność i szczerść – i to przynosi zysk.

Na jakość potencjalnych turystycznych destynacji olbrzymi (i czasem niedoceniany) wpływ ma bogactwo środowiska naturalnego. Czystość powietrza, krajobrazy budowane przez cenne siedliska i ekosystemy – to jakość terenów turystycznych jest pożądanym walorem. Jej utrzymanie w obliczu silnej presji człowieka zależy od świadomości polityków, liderów i społeczności, a także od samych turystów i jest kwestią najwyższej wagi: kwestią naszej odpowiedzialności za środowisko. Kluczowa jest tu aktywna współpraca (i rozsądne gospodarowanie) i szeroka edukacja (dobre praktyki, CSR, PR, edukacja społeczna, media). Na znaczeniu zyskują systemy certyfikacji usług.

Kwestia zachowania i poprawy stanu środowiska w regionie jest dla WFOŚiGW w Gdańsku podstawą. Fundusz na ochronę środowiska i gospodarkę wodną przeznaczył tylko w ostatnich 10 latach 920 mln zł. Najwięcej środków na ochronę wód – 52%, następnie na ochronę powietrza – 17%, gospodarkę odpadami i ochronę powierzchni ziemi – 11%, bioróżnorodność i edukację ekologiczną – 10%. **Dofinansowane przez WFOŚiGW ekologiczne przedsięwzięcia w bardzo wysokim stopniu wpłynęły na stan środowiska w województwie pomorskim.** Konieczność działań edukacyjnych w zakresie turystyki

¹ A. Niezgoda, Rola działań proekologicznych w kształtowaniu produktu turystycznego, http://turyzm.pl/artykuly/Pdf_21_1-2/04_Niezgoda.pdf

zrównoważonej dostrzegamy tym wyraźniej, że Pomorskie jest terenem o bardzo wysokiej atrakcyjności turystycznej i miejscami bardzo wrażliwym na presję ludzką. Akurat rozpoczynający się sezon wakacyjny to dobry moment, by poza dobrą pogodą i wrażeniami z podróży życzyć świadomych i przyjaznych środowisku wyborów w tym zakresie.

29 czerwca 2017 w ramach Thinkletter'a ukazał się wywiad z dr Anną Kalinowską, która od 1999 r. jest dyrektorem Uniwersyteckiego Centrum Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym i Zrównoważonym Rozwojem – międzywydziałowej jednostki Uniwersytetu Warszawskiego. Autorka licznych publikacji naukowych, ekspertyz oraz książek i podręczników na temat różnorodności biologicznej, ochrony środowiska i edukacji ekologicznej. W latach 1998–2004 była członkiem Rady Światowej Unii Ochrony Przyrody IUCN, obecnie jest członkiem Komisji Edukacji i Komunikacji IUCN. Odznaczona została tytułem „Człowiek Roku Polskiej Ekologii 2002”.

TREŚĆ WYWIADU:

W przyrodzie odpady się nie gromadzą – wszystko trafia do obiegu materii. Inaczej jest niestety w gospodarce, która generuje ogromną ilość niewykorzystywanych dalej przez człowieka odpadów. Czy naszą przyszłością jest zatem poruszanie się pomiędzy wysypiskami? Kontynuując obecny model gospodarki, będziemy na to skazani. Rozwiązaniem tego problemu może być gospodarka o obiegu zamkniętym. To, czy uda się ją wprowadzić na szeroką skalę, zależy głównie od nas – konsumentów. Im szybciej podejmiemy ku temu kroki, tym lepiej dla przyszłych pokoleń zamieszkujących naszą planetę.

Czego gospodarka może nauczyć się od przyrody?

Spójrzmy na zwykłe drzewo, które czerpie substancje z gleby, wbudowując je w swoją masę – gałęzie, liście. Kiedy jesienią liście opadają, wszystkie zawarte w nich pierwiastki są udostępniane przez mikroorganizmy w procesie rozkładu, kompostowania. Wszystko to sptywa z powrotem do gleby i może być po raz kolejny pobrane przez roślinę. W ten sposób liście znikają, a drzewo znów ma materiał do budowania swojej masy. To samo możemy powiedzieć o zwierzętach – ich ciała są rozkładane przez bakterie i grzyby, mogą z tego czerpać rośliny, którymi odżywiają się później zwierzęta. Wszystko trafia do obiegu materii. W przyrodzie odpady się nie gromadzą.

Jak do tego wszystkiego ma się gospodarka?

Mamy na Ziemi określoną ilość różnych pierwiastków – nie możemy liczyć na to, że nagle z kosmosu spadnie na nas moc dodatkowych substancji. Powinno się to uwzględniać w myśleniu o gospodarce. Wiele surowców, z których tworzone są przez człowieka różnego rodzaju dobra, jest nieodnawialnych, wyczerpywalnych. Myśląc o przyszłości, warto zastanowić się nad tym, w jaki sposób można je ponownie pozyskać z istniejących, już wyprodukowanych dóbr.

Czy można to określić jako formę bardziej zaawansowanego recyklingu?

Koncepcja, do której chciałabym nawiązać, zwana gospodarką cyrkularną bądź gospodarką o obiegu zamkniętym, pozwala rozwiązać problem odpadów, które trafiają na wysypiska czy

do wody jako ścieki i których nie można ponownie wykorzystać do tworzenia nowych przedmiotów, dóbr konsumpcyjnych. Idea gospodarki cyrkularnej zakłada odzyskiwanie tych materiałów. Efektem ubocznym wielu tego rodzaju procesów może być też oczyszczanie wody, która bierze udział w produkcji. Dzięki oczyszczaniu ścieków i uszczelnieniu procesu produkcyjnego może być ona wykorzystana wiele razy, np. w procesach chłodzenia. To bardzo duża wartość z punktu widzenia oszczędzania zasobów przyrody. Procesy odzyskiwania materiałów i wody niosą też oczywiście ogromne korzyści finansowe dla gospodarki.

Gospodarka cyrkularna nie jest więc „szalonym marzeniem ekologów”?

Z wyliczeń Komisji Europejskiej wynika, że przy porządnym zaplanowaniu gospodarki o obiegu zamkniętym możemy rocznie zaoszczędzić około 600 mld euro. Przedsiębiorstwa działające według tej zasady mogą zwiększyć swoje zyski średnio o 8%. To niebagatelne liczby.

Sądzi Pani, że takie wyliczenia wystarczą, by przekonać firmy do postępowania według zasad gospodarki o obiegu zamkniętym?

To, w jaki sposób będą postępowali producenci, zależy w dużej mierze od konsumentów, którzy przecież głosują portfelami. Wiele rzadkich surowców naturalnych staje się towarem coraz bardziej deficytowym, coraz trudniej je znaleźć. Ich cena będzie rosła, a gdy dodamy do tego rosnące zewnętrzne koszty gospodarki, okaże się, że w niedalekiej przyszłości ceny wielu produktów mogą zacząć rosnać. Czy nadal będziemy chcieli je kupować? Jako konsumenci będziemy jednak o tym decydowali, podchodząc do zakupów nie tylko od strony ekonomicznej, ale i etycznej. Produkcja większej ilości dóbr będzie oznaczała większe zużywanie surowców, coraz większe góry odpadów, coraz większą degradację środowiska. Kiedyś takich dylematów nie było: myślało się kilkukrotnie, czy coś wyrzucić, czy może wykorzystać ponownie. Cykl „przetwarzanie--odzysk--ponowne wykorzystanie” był od wieków wrodzoną ludzką cechą oszczędności. W ostatnich dekadach to się zmieniło.

Bez wątplenia warto dbać o interes przyszłych pokoleń – o to, by nadal mogły czerpać z dostępnych zasobów, o to, by stan środowiska naturalnego, jaki zastaną, nie był gorszy od tego, jaki jest obecnie. Takie podejście kontrastuje nieco jednak z typowym dla zachodnich społeczeństw konsumpcjonizmem. Jak we współczesnym świecie przekonać ludzi, że lepiej korzystać z danego produktu przez wiele lat, niż kupować co rok coraz to nowszy telefon czy komputer?

Bardzo istotną sprawą jest edukowanie konsumentów, które może przełożyć się na ich styl życia, na ich preferencje konsumpcyjne. Nie trzeba ulegać modzie czy presji znajomych, sąsiadów, którzy np. dopiero co kupili nowe auto. To także kwestia kalkulacji. Jedne firmy czerpią zyski z produkcji rzeczy o niskiej jakości, które po roku czy dwóch trzeba wymienić na nowe. Model takich przedsiębiorstw koncentruje się na szybkim obrocie, w myśl zasady „po nas choćby potop”. Są też jednak producenci, którzy wytwarzają rzeczy solidniejsze, trwalsze, mniej materiałochłonne, wykorzystując surowce z odzysku. Już dziś np. wiele firm motoryzacyjnych zaznacza, że ich samochody zostały w sporej mierze wyprodukowane z odzysku. Oczywiście nie zawsze są to produkty tanie. Gdyby to wszystko podliczyć, okazałoby się jednak, że lepiej kupić raz coś porządnego, niż co rusz nabywać coraz to nowe, szybko psujące się produkty.

Czy można znaleźć kraje, w których nacisk ze strony konsumentów przełożył się na realny rozwój gospodarki cyrkularnej?

Dla mnie świetnym przykładem jest Dania. Rzeczy wyprodukowane w sposób cyrkularny są tam specjalnie oznaczone na sklepowych półkach. Producenci się tym szczycą, a konsumenci wyrażają nimi wielkie zainteresowanie – wielu z nich poszukuje przedmiotów solidnych, wytworzonych w sposób gwarantujący ich trwałość, a nie konieczność częstej zmiany. Mało tego – coraz więcej otwiera się tam punktów, warsztatów, w których można przynieść zużyte przedmioty do naprawy. W związku z tym odżywają zawody i specjalizacje, które utraciły popularność w dobie konsumpcjonizmu. Czasem jednak niektórych przedmiotów nie da się naprawić. W takich punktach można jednak uzyskać poradę, w jaki sposób można ponownie wykorzystać elementy danego przedmiotu. Być może można będzie nadać mu nowe życie w innej formie albo wykorzystać go jako „dawcę” odpadów. Przywołałam przykład duński, ale tego typu dobre praktyki można spotkać również i w innych częściach świata. Przy wielu europejskich i amerykańskich uniwersytetach znajdują się chociażby lokalne punkty reperacji przedmiotów. Ludzie chętnie z nich korzystają, staje się to pewną modą, elementem stylu życia. Tylko się z tego cieszyć.

Presja konsumentencka, powodowana zarówno względami finansowymi, jak i etycznymi, jest z pewnością bardzo istotnym czynnikiem mogącym wpłynąć na sposoby zachowania firm. Co jeszcze może je przekonać do zmiany podejścia?

Producenci zaczynają znajdować się dziś w nowej sytuacji ekonomicznej. Dostępność surowców rzadkich spada, przekładając się na ich cenę, składowanie odpadów staje się coraz droższe, rosną też ceny wody, odgrywającej w procesie produkcji bardzo ważną rolę. Firmy zaczynają kalkulować – czy lepiej przedłużyć produkcję i produkować coraz trwalsze rzeczy, czy wydawać więcej na coraz radsze surowce potrzebne do produkowania tej samej lub większej ilości rzeczy. Dochodzi do tego jeszcze jedna kwestia: złoża takich zasobów często ulokowane są w krajach ubogich, niejednokrotnie targanych konfliktami zbrojnymi. Poleganie na nich zwiększa ryzyko działalności. W takiej sytuacji firmy przemysłowe zastanawiają się, czy lepszym rozwiązaniem nie będzie położenie większego nacisku na odzysk i trwalszą produkcję.

Czy jaką rolę we wprowadzaniu modelu gospodarki cyrkularnej może mieć państwo?

Tak, i to bardzo istotną. Ma ono chociażby zasadniczy wpływ na kwestie opodatkowania i cen surowców, czy limity związane z ich importem. Zauważmy, że wzrost cen surowców firma może sobie zrekompensować w dwojaki sposób: przenosząc jego skutki na konsumentów lub zmieniając formę produkcji, czyli np. dążąc do gospodarki obiegu zamkniętego. Sądzę, że dla większości tych firm, które nie chcą stracić rynku, to druga opcja będzie bardziej atrakcyjna. Rolę regulacji zachęcających do wprowadzania gospodarki cyrkularnej doceniła już Unia Europejska. Sądzę, że w nadchodzącym czasie będziemy świadkami coraz większej ilości działań i dyrektyw promujących to podejście.

Czy sądzi Pani, że gospodarka cyrkularna może się dobrze zaadaptować w Polsce?

Nie mam wątpliwości, że wymusi to ekonomia, a także regulacje prawne. Rosnące ceny surowców i składowania odpadów, unijne regulacje nakazujące kierować się w stronę recyklingu, czy też presja prawna na zamykanie obiegów ze względu na różnego typu przepisy sanitarne – to tylko niektóre elementy całej układanki. Liczę też, że dojdzie do tego dojrzałe podejście polskiego konsumenta. Warto zdać sobie sprawę, że ludzkość nie ucieknie

od gospodarki cyrkularnej. Nie dostaniemy zastrzyku surowców naturalnych z kosmosu, a powierzchnia Ziemi nie będzie się powiększała, przez co będzie nam zwyczajnie brakowało miejsca na składowanie odpadów. A czy chcemy się przemieszczać między wysypiskami? Twórczość człowieka na naszej planecie prędzej czy później skończy się gospodarką obiegu zamkniętego. Im szybciej zdamy sobie z tego sprawę, tym lepiej dla nas. Takie przekonanie wpływa też z zasad zrównoważonego rozwoju nakazującego, by gospodarować tak, by przyszłym pokoleniom zapewnić nie gorszy dostęp do zasobów przyrody.

II. O X POMORSKIM KONGRESIE OBYWATELSKIM W MEDIACH

Relację audio z przebiegu X Pomorskiego Kongresu Obywatelskiego zamieszczono na stronie www.kongresobywatelski.pl.

Materiały dotyczące X Pomorskiego Kongresu Obywatelskiego w prasie

Materiały poprzedzające X Pomorski Kongres Obywatelski:

Bądźmy regionem na „tak”, Jan Szomburg, 20.03.2017

Na czym polega siła wspólnot lokalnych, Cezary Obracht-Prondzyński, 30.03.2017

Na czym polega zdrowa tożsamość narodowa, Michał Bilewicz, 25.03.2017

Prawica – lewica: to już nieaktualny podział, Michał Kuź, 6.04.201

Materiały po X Pomorskim Kongresie Obywatelskim:

Lęk przed nieznanym rozbija wspólnotę (relacja z X PKO),
Łukasz Kłós, 10.04.2017

Materiały dotyczące X Pomorskiego Kongresu Obywatelskiego w Internecie

Informacja na temat zbliżającego się X Pomorskiego Kongresu Obywatelskiego ukazała się na następujących stronach www:

1. Trojmiasto.pl: <http://www.trojmiasto.pl/wiadomosci/Wez-udzial-w-Pomorskim-Kongresie-Obywatelskim-n111671.html>
2. Trojmiasto.pl : <http://nauka.trojmiasto.pl/X-Pomorski-Kongres-Obywatelski-imp437114.html>
3. Radio Gdańsk: <https://radiogdansk.pl/kalendarz-impiez?item=event&cid=4790&title=x-pomorski-kongres-obywatelski>
4. PAP Centrum Prasowe: <http://centrumprasowe.pap.pl/cp/pl/news/info/73086,,x-pomorski-kongres-obywatelski-pomorze-i-polska-razem-wobec-trudnego-swiata->
5. Gazeta Świątojańska: <http://www.gazetaswietoanska.org/index.php?id=2&t=1&page=52550>
6. Gdańsk.pl : <http://www.gdansk.pl/wydarzenia/X-Pomorski-Kongres-Obywatelski,w,21254>
7. Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku: <http://www.cen.gda.pl/blog/zbior-aktualnosci/polecamy/x-pomorski-kongres-obywatelski/>
8. Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku:
<https://www.facebook.com/CENGDansk/posts/1248481548538812:0>
9. Radio MORS:
http://mors.ug.edu.pl/media/aktualnosci/64663/w_radiu_mors_o_kongresie_obywatelskim
10. Radio MORS:
http://mors.ug.edu.pl/media/aktualnosci/64187/trwa_rejestracja_na_kongres_obywatelski
11. Radio MORS: <https://www.facebook.com/radioMORS/posts/1489943724373167>
12. Pracodawcy Pomorza: <http://pracodawcypomorza.pl/wydarzenia/wydarzenie/x-pomorski-kongres-obywatelski/>
13. Urząd Gminy Przywidz: <http://www.przywidz.pl/wydarzenia/2629-zaproszenie-na-x-pomorski-kongres-obywatelski>
14. Wspólnota Gdańska:
<https://www.facebook.com/WspolnotaGdanska/posts/1465602220150868>
15. Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Gabryela: <http://mbpgorlice.info/new/art,634,x-pomorski-kongres-obywatelski>
16. Jestem z Gdańska. Rozwijam się. :
<https://www.facebook.com/zGdanska/posts/1299488793462863>

17. Krajowy Fundusz na rzecz Dzieci:
<https://www.facebook.com/zdolni/posts/1631655320197381>
18. Dobra robota: <https://www.facebook.com/dobrarobota.org/posts/1305422462879330>
19. Politechnika Gdańska: http://pg.edu.pl/aktualnosci/-/asset_publisher/hWGNcmoQv7K0/content/zapraszamy-na-x-pomorski-kongres-obywatelski
20. Gdansk.carpediem.cd: <http://gdansk.carpediem.cd/events/3154676-x-pomorski-kongres-obywatelski-at-politechnika-gda-ska/>
21. Portal Pomorza: <http://www.portalpomorza.pl/wiadomosci/48462,x-pomorski-kongres-obywatelski>
22. Studiagdansk.com: <http://www.studiagdansk.com/PG-zaprasza-na-X-Pomorski-Kongres-Obywatelski/16050/>
23. Visit Gdańsk: <http://visitgdansk.com/wydarzenia/X-Pomorski-Kongres-Obywatelski,w,21254>
24. Olivia Business Centre: <http://www.oliviacentre.com/pomorze-polska-razem-wobec-trudnego-swiata-olivia-zaprasza-na-x-pomorski-kongres-obywatelski/>
25. All events: <https://allevents.in/gdansk/x-pomorski-kongres-obywatelski/1660452043970430#>
26. E-Przegląd Wielkopolski: <http://www.e-pw.pl/page.php/1/0/show/140/>
27. Interwizja:
https://www.interwizja.edu.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=6921&Itemid=102
28. Pitu pitu: <https://www.pitupitu.pl/trojmiasto/wydarzenia/x-pomorski-kongres-obywatelski-1660452043970430>
29. Gdańsk- nasze miasto: <http://gdansk.naszemiasto.pl/imprezy/x-pomorski-kongres-obywatelski-57656339.html>
30. Kalendarz NGO: <http://kalendarz.ngo.pl/wiadomosc/2041521.html>
31. Gmina Suchy Dąb: <https://www.suchy-dab.pl/index.php/aktualnosci/komunikaty/3055-pomorski-kongres-obywatelski-pomorze-i-polska-razem-wobec-trudnego-swiata-8-04-2017.html>
32. Wolontariat Gdańsk: <http://admin.wolontariatgdansk.pl/activity/details/1750>
33. Dobra Robota: <http://dobrarobota.org/8-04-17r-x-kongres-obywatelski/>
34. Janusz Piechociński:
<https://www.facebook.com/janusz.piechocinski/posts/1066568463447532>
35. ETRIGG: <https://etrigg.com/event/x-pomorski-kongres-obywatelski/52160504/>
36. Prof. UW Michał Bilewicz: https://twitter.com/Michal_Bilewicz/status/839924036155109376
37. Fundacja Centrum Expanding Horizons of Possibilities:
<https://www.facebook.com/FundacjaCentrum/posts/1613978841950795>
38. Zarządzanie - IBN - Akademia Pomorska:
<https://www.facebook.com/ibnaplszarzadzanie/posts/1394731547225492>
39. Green Management Group:
<https://www.facebook.com/EnviProPI/posts/1815174375412582>
40. Grzegorz Borowski – Dyrektor Zarządzający infoShare:
<https://www.facebook.com/grzegorzborowski/posts/10206957968386312>

Materiały po X Pomorskim Kongresie Obywatelskim w Internecie:

1. TVP3 Gdańsk: <https://gdansk.tvp.pl/29862882/08042017-1830>
2. Dziennik Bałtycki: <http://www.dziennikbaaltycki.pl/wiadomosci/a/x-pomorski-kongres-obywatelski-razem-wobec-trudnego-swiata-zdjecia,11967654/>
3. Informator Pomorza: <https://informator-pomorza.pl/arttykul/x-pomorski-kongres-obywatelski>
4. Kaszubi.pl: <http://www.kaszubi.pl/aktualnosci/aktualnosc/id/1387>
5. Pracodawcy Pomorza: <http://pracodawcypomorza.pl/2017/04/10/x-pomorski-kongres-obywatelski/>
6. WFOŚiGW w Gdańsku <https://wfos.gdansk.pl/x-pomorski-kongres-obywatelski>
7. Stowarzyszenie Absolwentów PG: <http://www.koga-pg.pl/newkoga/news/302>
8. Ngo.pl: <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosc/2047884.html>
9. Kosycarz Foto Press: <http://www.kfp.pl/pomorski-kongre-obywatelski>
10. Gazeta Świętojańska: <http://www.gdynianie.pl/index.php?id=2&t=1&page=52556>
11. Fundacja Rozwoju Demokracji lokalnej: <http://gdansk.frdl.pl/2017/04/relacja-z-x-pomorskiego-kongresu-obywatelskiego/>
12. Lębork FM: <http://www.fm.lebork.pl/start/aktualnosci/odbyl-sie-x-pomorski-kongres-obywatelski-pod-haslem-pomorze-i-polska-razem-wobec-trudnego-swiata/#>
13. Dobra Robota – Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej: <http://dobrarobota.org/po-x-kongresie-obywatelskim>